

Dönem : 2
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 104

Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bayındırlık komisyonları raporları (1/83)

T. C.

Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71-187/6249

15 . 12 . 1965

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 2 . 7 . 1963 tarihli ve 71-2058/3276 sayılı yazımız.

Seçim döneminin sona ermesi dolayısıyla sonuçlandırılmayıp, İçtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince hükümsüz kalmış bulunan ve listenizin 1/488 sırasında kayıtlı «Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı» nın tekrar görüşülmesine müsaadelerini rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

T. C.

Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71-2058/3276

2 . 7 . 1963

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 15 . 6 . 1963 tarihinde kararlaştırılan «Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi, ilişigiyle birlikte ekli olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmet İnönü
Başbakan

GEREKÇE

Türkiye ile Yunanistan arasındaki hududun Trakya'daki mühim bir kısmını teşkil eden ve her iki memleket arazisine taşkınlıkları ile büyük zararlar tevlimeden Meriç nehrinin müştereken ıslahı ameliyesine 20 Haziran 1934 tarihli Türk - Elen itilâfnamesi ile karar verilmiştir.

Bir nehrin ıslahı işinin her iki sahilde birtakım tesis ve ameliyelerin yapılmasını icabettirdiği ve yapılacak işlerin bir programa bağlanarak paralel yürütülmesi gerektiği, bu itibarla her iki memleketin anlaşmak mecburiyetinde buldukları bir vâkıdır.

İşte bu zarurete uyularak mezkûr itilâfname akdedilmiş buna istinaden Meriç nehri ve tâbilerinin ıslahı ile ilgili amenajman çalışmalarına ait hususlar ve projesi beynelmîlel şöhreti haiz Amerikan Harza Firmasına yaptırılmıştır. Her iki Hükümet bu projenin tatbiki için yekdiğerine paralel bir şekilde kendi arazisindeki işleri 1955 senesinde yapmaya başlamışlardır.

Bahis konusu proje ile Meriç nehrinin kavis yapan dört yerinde kupürler teşkil edilmesi, diğer bir ifade ile kıvrıntılı kısımların düz bir hat şeklinde birleştirilerek nehrin akış süratının artırılması ve dolayısıyla suyun civar araziye yayılmasına mâni olunması istihdaf edilmişti.

Tabii ve en uygun bir mâni olan Meriç nehrinin mümkün mertebe sınır olarak ipkısı arzu edildiğinden nehir yatağında yapılan bu değişiklikler, bir kısım Türk toprağının Yunanistan'a ve buna mukabil bir kısım Yunan arazisinin de Türkiye'ye geçmesi zaruretinin doğurmuştur.

Nitekim, bu maksatla T. B. M. M. sinde 12 Aralık 1956 tarihinde kabul edilen (Türk - Yunan Trakya hududunun mühim bir kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla yeniden tesbiti Hükümete salâhiyet verilmesine dair) 6862 sayılı Kanun tedvin olunmuştur.

Mezkûr kanunun 1 ne maddesinde «... Meriç nehri üzerinde tahakkuk ettirilmekte olan ıslah ameliyesi dolayısıyla dört ayrı mevkiide husule gelecek mevzii yatak değişikliğinin istilzam eylediği hudut tashihine mütedair usulü dairesinde tekemmül edecek bir anlaşma akdine Hükümet salâhiyettar kılınmıştır». denilmektedir.

Diğer taraftan 1955 andlaşmasından sonra inşaatta karşılaşılan güçlüklerin, gecikmelerin ve inşaat programlarının tesbit ve revizyonu için her iki memleket temsilcileri arasında muhtelif temaslar yapılmıştır. Bu temas ve toplantıların sonuncusu, her iki Hükümet arasında halledilemeyen ihtilâflı meseleleri ezcümle; Hazra projesinde derpiş olunan arazi mübadelesi, inşa edilecek seddeler, kapamalar ve proje harici yapılan işler gibi teknik hususatı müzakere etmek üzere 8 - 16 Ocak 1963 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır.

Bu toplantıya katılan Türk Heyetine, Hükümetimizi temsil yetkisi verilmiş olduğu gibi, Yunan Hükümeti de Heyeti teşkil eden temsilcilerini salâhiyetli kılmıştır.

Mezkûr protokolün 4 ne maddesinde, bu protokolün yürürlüğe girmesinden sonra her iki Hükümetin karşılıklı olarak arazi mübadelesinin gerçekleşmesi bakımından kendilerine düşen lüzumlu bütün formaliteleri tamamlayacağı, gerektiği takdirde lüzumlu kanunu çıkaracağı kaydedilmiş bulunmaktadır.

Her ne kadar Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının, ıslahı dolayısıyla yeniden tesbiti için Hükümete salâhiyet verilmesine dair 12 Aralık 1956 tarih ve 6862 sayılı bir Kanun mevcutsa da bu kanunda Meriç nehrinin dört yerinde hudut değişikliği yapılması derpiş edilmiştir. Halbuki 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan ve yukarda bahsi geçen protokolde arazi mübadelesi yapılacak yerler, Enez, Ferre, Peplos, Sarıcaali (Thon) ve Tatarköy (Visa) olmak üzere beş nokta olarak tesbit edilmiştir.

Bu itibarla mevzu bahis protokolün onaylanmasının uygun bulunması maksadiyle ilişikte sunulan kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Dışişleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Dışişleri Komisyonu
Esas No. 1/83
Karar No. 7

7 . 4 . 1966

Yüksek Başkanlığa

Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Tümü üzerinde cereyan eden müzakereler neticesinde, gerekçede de sarahaten belirtildiği üzere, Meriç nehri üzerindeki ıslah ameliyesi neticesi husule gelen mevzii yatak değişikliğinin istilzam eylediği hudut tashihiine dair imza edilen protokolün onaylanmasının uygun olduğuna dair olan tasarı, Komisyonumuzca da yerinde görülerek aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bayındırlık Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Komisyon Başkanı	Sözcü		
Sivas	Çanakkale	Ankara	Aydın
S. Kurtbek	M. Baykan	İ. R. Aksal	Y. Menderes
Bursa	Çankırı	İstanbul	İstanbul
N. Güroş	M. A. Arsan	F. Sirmen	M. Yardımcı
Konya		Ordu	
L. Akdoğan		F. C. Erkin	

Bayındırlık Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bayındırlık Komisyonu
Esas No. 1/83
Karar No. 5

20 . 4 . 1966

Yüksek Başkanlığa

Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Mezkûr gerekçede arz ve izah edilen hususlar Komisyonumuzca da uygun mütalâa edilerek tasarı aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Bayındırlık Komisyonu Başkanı
ve bu rapor Sözcüsü

Zonguldak	Antalya	Nevşehir	Tokat
C. Karakaş	A. Torgay	İ. Boz	F. Alacalı
	Urfa		
	C. Güven		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türk - Yunan Trakya hududunun mühim kısmını tâyin eden Meriç nehri mecrasının ıslahı dolayısıyla 19 Ocak 1963 tarihinde imzalanan Protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Türk - Yunan Trakya hududunun mühim bir kısmını tâyin eden Meriç nehri üzerinde tahakkuk ettirilmekte olan ıslah ameliyesi dolayısıyla beş ayrı mevkiye husule gelen mevzii yatak değişikliğinin istilzama eylediği hudut tashihine mütedair her iki Hükümet temsilcileri arasında 19 Ocak 1963 tarihinde Ankara'da imza edilen ilişik Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Protokolün gereği olan andlaşmaları yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

15 . 6 . 1963

Başbakan
İ. İnönü

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
E. Alican

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
H. Dinçer
Devlet Bakanı
A. Ş. Ağanoğlu
Devlet Bakanı
N. Ökten
Millî Savunma Bakanı
İ. Sancar
Dışişleri Bakanı
F. C. Erkin
Millî Eğitim Bakanı
İ. Öktem
Ticaret Bakanı
M. Ete
Güm. ve Tekel Bakanı
O. Öztrak
Ulaştırma Bakanı
İ. Ş. Dura
Sanayi Bakanı
F. Çelikbaş
İmar ve İskân Bakanı V.
R. Aybar

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
T. Feyzioğlu
Devlet Bakanı
R. Aybar
Adalet Bakanı
A. K. Yörük
İçişleri Bakanı
H. O. Bekata
Maliye Bakanı
F. Melen
Bayındırlık Bakanı V.
F. Melen
Sa. ve So. Y. Bakanı
Y. Azizoğlu
Tarım Bakanı
M. İzmen
Çalışma Bakanı V.
T. Feyzioğlu
Ba - Ya. ve Turizm Bakanı
C. T. Karasapan

PROTOKOL

Meriç - Evros nehri yatağının iki sahili üzerinde hidrolik işlerin amenajmanının icrasında meydana gelmiş ihtilâfların tasfiyesi gayesi ile aşağıdaki zevattan müteşekkil Türk ve Yunan teknik heyetleri :

1. Arif Onat : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı
2. Sadettin Acar : Proje ve İnşaat Dairesi Reis Muavini
3. Müfit Kulen : Proje ve İnşaat Dairesi Reis Muavini
4. İhsan Baltaoğlu : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü XI nei Bölge Müdür Muavini

Türk tarafı olarak ve,

1. Nicolas Chorafas : Selânik Üniversitesinde Profesör ve Bayındırlık İşleri Müfettişi
2. Stavros Triantaphyllidis : Yunanistan Bayındırlık Bakanlığında Hidrolik İnşaatlar Müdürü
3. Kimon Kyriacos : Teknik Müşavir ve
4. Constantin Koungoulos : Batı - Trakya Bayındırlık İnşaatları Şefi

Yunanistan tarafı olarak ;

Usulüne uygun olarak salâhiyetle teğhiz edilmiş bulunarak Bakanlık Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü binalarında toplanmış ve 8 Ocak 1963 ten 16 Ocak 1963 tarihine kadar müzakerelerde bulunmuşlardır.

Devamlı tartışmalar ve yapılmış veya yapılacak işlere ait meselelerin muhtelif yönlerden derinleştirilmiş tetkiki sonunda ve bunlardan neşet edecek olan arazi mübadelesinde, her iki heyet aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır.

BİRİNCİ KISIM

Arazi mübadelesi

MADDE — 1.

Meriç - Evros nehir yükselmesinden meydana gelecek su basmasından korunmak üzere yapılan inşaatlar dolayısıyla buradaki hudut hattı bazı mıntakalarda tadil edilecektir. Bundan dolayı bahis konusu mıntakalarda bir arazi mübadelesinin gerçekleşmesi zarureti ortaya çıkmaktadır. Bu mübadeleye girişmek için Lozan Anlaşması mucibince 1925 - 1926 da kurulmuş Karma Sınır Komisyonunca vaz'edilmiş sınır hattı esas alınacaktır. Arazi mübadelesinde, iki memleket arasında değiştirilecek arazilerin sahalarının müsavati temin edilecek, nihai mübadele halinde değiştirilmiş arazilerin kıymetleri hesaba katılacaktır.

MADDE — 2.

Arazi mübadelesinin iki merhalede gerçekleşmesi uygun görülmüştür. Birinci merhalede, Enez mıntakasındaki arazinin bir kısmı, Ferre mıntakasındaki arazinin bir kısmına karşılık olarak mübadele edilecektir. Bu şekilde, bu mıntakalardaki mevcut nehir hudut hattı büyük bir kısmında, kara hudut hattı olacaktır. Bu birinci etapta, mübadele edilecek araziler müsavi yüzölçümlü olacaktır.

Hudut hattının katı tesbiti ikinci merhalede gerçekleştirilecek ve aşağıda zikredilen şekli alacaktır.

Enez bölgesinde, kara hudut hattı, başlangıç noktası İpsala seddesi ile Meriç - Evros nehri yatağının telkatu noktasından âzami 50 metre Batısında olacak ve HARZA Projesi seddesinin kilometre 0 + 000 nın 100 metre Batısında nihayete erecektir. Mezkûr sınırın memba ile Ferre kupürü mansabı arasındaki, mevcut sınır değişmemiş olarak kalacaktır. Ferre kupürü menban-

dan, Peplos kupürü mansabına kadar mevcut hudut çizgisi değişmemiş kalacaktır. Peplos kupürü menbaından sonra, HARZA Projesinde gösterilmemiş olan ve fakat cari müzakereler sırasında iki tarafça inşası uygun görülmüş bulunan Sarıcaali (Tyhion) kupürüne kadar mevcut hudut hattı değişmemiş olarak kalacaktır. En nihayet hudut hattı yakın bir zamanda ele alınacak olan Sarıcaali (Tyhion) kupürü boyunca yeniden nehir hududu olacaktır.

Her iki taraf hudut hattının yukarıda tarif edilmiş olan şekli alması ve bunun için bütün gayretlerin gösterilmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

23 ncü madde hükümleri cari kalmak üzere, birinci merhalede yer alan arazi mübadelesi katı olup, sadece ikinci merhalede mübadele edilecek arazilerin yüzölçümlerinin müsavatını sağlamak gayesiyle Enez mıntakasında tadil edilebilir. Her hal ve kârda hudut hattı bu mıntakada inşa edilecek olan seddenin Batısında kalacaktır.

MADDE — 3.

Birinci merhalede Enez ve Ferre mıntakalarında iki taraf arasında mübadeleye tabi tutulacak arazilerin yüzölçümü yaklaşık olarak 1 750 dekadır. Bu rakam, HARZA Projesinde sedde güzergâhından farklı olan yeni güzergâhın aplikasyonu halinde, yüzde on mertebesinde artabilir veya eksilebilir. Yunanistan tarafından Ferre arazisine karşılık olarak Enez'de devredilecek arazi büyük bir kısmıyla HARZA etüdünde teklif edilen sedde güzergâhının Doğusunda bulunacaktır. Yeni sedde güzergâhı esas alınarak tesbit edilecek olan hudut hattı bâzı mıntakalarda HARZA Projesinde derpiş edilen sedde güzergâhını Batıya doğru âzami 50 metre aşabilir. Türkiye tarafından birinci merhalede Ferre'de mübadele edilecek arazinin 9/10 u, HARZA Projesine göre inşa edilecek sedde güzergâhının Batısında ve mütebâkisi bunun Doğusunda olacaktır. Bu son korunmamış kısmın seddeye muvazi ve bütün boyunca eşit enderde bir saha olması kararlaştırılmıştır.

MADDE — 4.

Bu protokolün yürürlüğe girmesinden sonra iki Hükümet karşılıklı olarak arazi mübadelesinin gerçekleşmesi bakımından kendilerine düşen lüzumlu bütün formaliteleri tamamlamak için bütün gayretleri sarf edeceklerdir. Şöyle ki, lüzumu varsa kanun çıkarılması, hududun çizilmesi için, bu işle ilgili bir karma komisyon teşkili, masrafın yarısı her iki tarafa aid olmak üzere kara hududu boyunca dikenli bir tel örgü tesisi. İki Hükümet 15 Temmuz 1963 tarihine kadar birinci merhalenin gerek pratik ve gerekse hukukî yönlerden gerçekleşmesi gayesiyle, kendilerinde bulunan bütün imkânları kullanmayı kabul ederler.

MADDE — 5.

Sınır tesbiti çalışmalarına muvazi olarak, uzmanlardan müteşekkil bu işle ilgili bir karma heyet, mübadele edilecek arazilerin kıymet takdirine girişecektir. Kıymet farkı olması halinde, bu fark borçlu taraf tarafından İsviçre'deki bir bankaya serbest döviz olarak alacaklı taraf adına, ikinci merhaledeki mübadelenin katı olarak haline kadar bloke olarak kalacak bir hesaba yatırılacaktır. Bahsi geçen hesap, iki memleket arasındaki iktisadî, ticarî veya diğer her hangi bir münasebetten müstakil olacaktır. Bu heyet âzaları arasında ihtilâf halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, mesele, Fransız Cumhuriyeti Tarım Bakanlığına mensup ve Bakanlık tarafından tâyin edilecek bir umumi mühendis (Ingenieur Général) hakemliğine arz edilecektir.

MADDE — 6.

Yunan Hükümeti, 1963 senesi içinde Peplos seddesinin, HARZA Projesine uygun olarak inşa edilmesini taahhüdeder.

MADDE — 7.

Türk Hükümeti kendi takdirine göre uygun koruma tedbirleriyle Peplos çevirme seddesini, HARZA Projesinde derpiş edilen ebatta, sağlamaştırma işlerine tevessül etmek hakkını haizdir.

MADDE — 8.

Yunan Hükümetinin bu şekilde teşkil edilecek Peplos kapalı sahasında bir drenaj şebekesi ve bir pompa istasyonu inşası hakkı tamamen mahfuz kalacaktır.

Madde — 9.

Yunan Hükümetinin kendi takdirine göre, Ferre mıntkasında kendisine terk edilecek kısmın sınırları içinde Harza projesindeki ebada muadil veya daha ufak bu koruma seddesi inşasına tevessül etme hakkı tamamen mahfuzdur.

Türk Hükümeti, kendi takdirine göre, Ferre seddesi inşaatına tevessül edebilir ve yine böylece meydana gelmiş kapalı sahanın drenajı için bunun sınırları içinde bir pompa istasyonu yapabilir.

Madde — 10.

Yunan Hükümetinin, Karaağaç mıntkasında Yunanistan arazisi içinde ve hudut hatı boyunca bir koruma seddesinin, Türkiye tarafına hiçbir sebep için tazminat ödeme mecburiyetinde kalmaksızın, inşa etmek hakkı tamamen mahfuz kalmaktadır.

Madde — 11.

Bu Protokolün meriyete girmesinden itibaren, iki taraftan her biri, 15 gün evvel yazılı müracaat neticesinde, Harza projesinde derpiş edilen mahal ve ebada uygun olacak şekilde Türkiye Hükümeti Enez ve Peplos kapamalarına ve Yunan Hükümeti Ferre kapamasının inşaatına tevessül etmek hakkına malik olacaktır. Bu halde, diğer Taraf arazisine giriş müsaadesi ve inşaatların yapılmasına tevessül edilmesi müsaadesi, mezkûr müddetin hitama ermesinde otomatikman verilmiş olduğu telâkki edilecektir. Taraflardan birinin, bu madde hükümlerine riayet etmemesi halinde diğer Taraf, birinci Tarafından, muhtemelen inşa edilmiş kapamaları imhaya tevessül hakkına malik olacaktır.

Madde — 12.

İkinci merhale sırasında arazilerin mübadelesi mâkul bir mühlet içinde tahakkuk edecektir. Ferre mıntkasının geri kalan kısmı ile Sarıcaali (Tphion) mıntkası Peplos arazisine mukabil mübadele edilecektir. Ezcümle Ferre kupürüne kadar mübadele edilmemiş bulunan Ferre arazisi ile Türkiye tarafından ele alınacak olan Sarıcaali kupürünün mihverinin Batısında kalan Sarıcaali bölgesinde Peplos kupürü mihverinin Doğusunda kalan Peplos mıntkası kısmına karşılık mübadele edilecektir.

Türkiye tarafından ele alınacak Sarıcaali (Tyhion) kupürünün güzergâhı, iki memleketin salâhiyettar idareleri arasında bilâhara yapılacak bir anlaşma neticesinde tesbit edilecektir.

Bahis konusu güzergâhın tesbiti için :

- a. Türkiye'nin Yunanistan'a Sarıcaali'de, terk etmeyi kabul ettiği arazi 1 500 dekardan az olamaz ve 2 500 dekarı geçemez.
- b. Küpür hidrolik şartlara uygun olacaktır.
- c. Küpür Harza etüdü ile tesbit edilmiş prensiplere uygun olacaktır.

Eldeki Protokolün 1 nci maddesine uygun olarak; mübadele edilecek arazilerin müsavatını sağlamak gayesiyle sınırının son şekline varabilmek için Enez'de teşkil edilmiş kara hududunun Doğu'ya ve Batı'ya doğru kaydırılmasına tevessül edilebilecektir. Müzakereler esnasında bahis konusu edilen noktalardan biri olan Tatarköy (Vissa) küpürü teknik probleminin, Türkiye arazisinin bir kısmının Yunanistan'a terk'i veya tersi tarzında halledilmesi halinde, bahis konusu arazi, ikinci merhalede mübadele edilecek araziler arasına ithal edilecektir.

Madde — 13.

Kesin kara hudutlarının işaretlenmesi ve mübadele anındaki cari kıymetlerine müstenit mübadeleye tabi araziler için kıymet takdiri ve tazminat hususları birinci merhalede takibedilen aynı usule tabi olacaklardır. Tesbit edilecek tazminat meyanında, pompaj istasyonlar ve drenaj şebekesi kıymetleri ile, yine Peplos ve Ferre mntakalarında mübadele edilecek araziler de bu zamana kadar inşa edilmiş sedde (Harza projesinde) derpiş edilen maliyetlerinin farkı da nazarı itibara alınacaktır. Keza 5 nci maddede de derpiş edilen bloke edilmiş hesabın tutarı da aynı miktar hesabında nazarı itibara alınacaktır.

Madde — 14.

İkinci merhaledeki arazi mübadelesinin kesinleşmesi 5 nci maddede zikredilmiş olan İsviçre Bankasına, mübadeleye tabi arazilerin kıymet farklarının yatırılması ile olacaktır.

İKİNCİ KISIM

Teknik meseleler

Madde — 15.

Tatarköy (Vissa) Kupürü

Harza projesinde gösterilmiş olan Tatarköy (Vissa) kupürünün inşasına bugün için lüzum kalmamıştır. Zira nehir yatağı bu kupürün Harza projesinde olduğu gibi inşasını lüzumlu kılmıyacak şekilde değişmiştir.

Buna rağmen nehir yatağının Yunan sahillerine zarar verme durumu mevcuttur ve bu mesele halle muhtaçtır. Bunun için mevzuun, her iki tarafın teknisyenlerinden müteşekkil bir grupun yerinde tetkikler yaparak uygun bir sureti hal bulması ve icabederse proje hazırlaması ve inşaatın nasıl yapılması lâzmgeldiği yolunda bir karara vararak, neticeyi ortaya çıkarması ve bu neticenin her iki tarafın Dışişleri Bakanları tarafından teati edilecek notalardan sonra kesin şeklini alarak halledilmesi icabettir.

Mevzuun bir sureti hal aranırken 28 Haziran - 7 Temmuz 1959 arasında toplanmış olan Karma Hudut Komisyonunun vardığı neticelere uygun hareket edilmesi şarttır. Varılacak netice arazi mübadelesini icabettirir ise bu husus 12 nci maddede belirtilmiş olan Harza projesinin tatbiki dolayısıyla yapılacak arazi mübadelesinin ikinci merhalesinde nazarı dikkate alınacaktır.

Müşterek Komisyon çalışmalarını Eylül 1963 te bitirmiş olmalıdır.

Madde — 16.

Halen açılmış bulunan Enez, Ferre ve Peplos kupürlerinin projede düşünüldüğü şekilde vazife görmelerini sağlamak maksadiyle Enez ve Peplos kapamalarının Türkler tarafından Ferre kapamasının da Yunanlılar tarafından işbu Protokolün yürürlüğe girmesi tarihinden sonra kendilerince mümkün olacak zamanda inşa edilmeleri hususunda mutabık kalmıştır.

Bu kapamaların inşası için yeri ve projesi Harza etütlerine tamamen mutabık olmak şartıyla inşaattan evvel projede teati veya tasdikine lüzum yoktur. Her iki taraf ayrıca bir müsaade talebetmeden fakat fiilî inşa tarihinden 15 gün evvel mukabil Taraf mahallî teşkilâtına haber vermek sureti ile inşaata geçebileceklerdir. Her iki taraf kapamaların mukabil taraf ucundan itibaren 50 metre nısıf kuturlu bir yarım daire içinde ve 15 gün müddetle munhasıran inşaat maksadiyle hareket serbestisini haizdirler.

Bahis konusu kapamaların her hangi bir şekilde onarılmaları icabettiği taktirde bu haklarını, yine 15 gün evvelden mukabil taraf mahallî teşkilâtına haber vermek suretiyle, ileriki zamanlar için de aynen kullanırlar.

Madde — 17.

(Fuse - plugların kontrolü) -Yıkılma maktaları-

Inşaat çalışmaları sona ermekte bulunduğundan, inşa edilmiş veya edilecek bütün seddelerin ve fuse plugların plân ve irtifa yönlerinden karşılıklı kontrol edilmesi ve Harza projesindeki esaslarla uygunluğunun tesbiti kararlaştırılmıştır. Bu karşılıklı kontrol 1 Temmuz 1963 te başlayıp bunu takibeden üç ay içinde ikmal edecek olan karma teknisyenler ekipleri tarafından yapılacaktır.

Bu maddenin tatbikatına ait detaylar 1. ekte bulunmaktadır.

Madde — 18.

Yaz seddeleri

Her iki Taraf, seddeler arasında kalan topraklar gibi, sedde ile korunmamış bulunan yerlerin taşkınlara karşı korunması ve ekilebilir evsaftaki bu arazilerin şartlarının iyileştirilmesi imkânlarının etüdüne, tevessül edilmesine müştereken karar vermişlerdir. Aynı şekilde bahsi geçen topraklarda alınacak tedbirlerin nehrin büyük feyezanlarına karşı korunması değil fakat Mayıs ve Eylül ayları arasında yer alması muhtemel feyezanlarına karşı olması kararlaştırılmıştır. O halde, korunma tedbirleri alınması icabeden feyezanların vüsatine müştereken karar verilmesi zaruridir. Bu gaye ile, teknik ekipler nehrin hidrolojik etüdüne tevessül edecekler ve neticeleri karşılıklı olarak mukabil tarafa bildireceklerdir. Mütaakiben, uygun mütalâa edilen yerlerde inşa edilecek ve karşılıklı olarak diğer tarafa intikal ettirilecek yaz seddeleri avan projeleri üzerinde çalışılacaktır.

Mâkul bir mühlet içinde iki tarafa avan projelerin kontrolü için yaz seddeleri problemine mütaallik hazırlıkları tesbit gayesi ile müştereken üst kademedede toplantı yapılacaktır ve bir Protokol imzasına tevessül edilecektir. Bu Protokolde inşa edilecek yaz seddelerinin öncelik sırası ve çalışmaların başlangıç tarihleri tasrih edilecektir.

Hidrolojik etütler ile avan projelere ait bilûmum detaylar 2 No. lu ekte zikredilmiştir.

Madde — 19.

Her iki tarafın muvafakati olmadan yapılmış işler :

İki Tarafça evvelden mutabakat alınmadan yapılmış işler aşağıda sıralanmıştır.

a. Türkiye tarafından.

1. Soufulu (Soufli) yakınında üç grup halinde karşı tarafın tasvibi alınmadan ve haber verilmmeden inşa edilen mahmuzlar.

2. İpsala köprüsü mıntakasında, Yunanistan arazisi üzerinde ve adı geçen köprüünün karşısında bulunup nehir akım kabiliyetini azaltan bir kavak ormanı meveudiyeti dolayısıyla Türk sahili için uygun olmayan bir durum meydana getirilmesi.

3. Peplos mntakasındaki HARZA Projesinde derpiş edilmemiş bulunan seddeler inşaatı ile ri sürülmüştür.

b) Yunanistan tarafından :

1. Türkler tarafından, Nâzımbey adacığında, Lozan Andlaşması ile ilgili Karma Heyet tarafından tesbit edilmiş olan hudut hattını ihlâl ederek Meriç nehrine suların akıtılması için bir drenaj hendeği inşa edilmiş olması,

2. Türkler tarafından Uzunköprü istikametinde, HARZA Projesinde derpiş edilen drenaj kanalının su tarafına, hafriyat artıklarının, nehir sularının serbest akışına mâni olacak şekilde mütemadi olarak yığılması,

3. Enez kupürü başında inşa edilmiş batardoların muhafazası, ileri sürülmüştür.

Yukarıda tadadedilmiş mevzuların tetkikinden sonra :

a) İki tarafın 1934 Türk - Yunan İtilâfnamesinin su inşaatlarına mütaallik hükümlerine daha titizlikle riayet etmelerinin lüzumlu olduğu,

b) Nehir feyezan yatağı içinde su akımına mâni olabilecek tesislerin proje teatisi yapılmaksızın inşasından imtina edilmesi icabedeceği,

c) Takdim edilecek mevzuların etüdü ve tetkiki maksadiyle toplanacak olan ve iki tarafın mahallî teknisyenlerinden müteşekkil heyetler tarafından iki tarafa da zarar tevliedemiyecek şekilde bütün mevzuların tetkik ve halledilmesi uygun görülmüştür.

MADDE — 20.

Nehir yatağının tanzimi :

Ferre kupürü mansabı ile Enez kupürü menbaı arasında kalan Meriç yatağının tanzim edilmesi zarureti her iki tarafça kabul edilmiştir.

Bu tanzim işi iki tarafın teknisyenlerinden müteşekkil bu iş için kurulacak karma bir heyet tarafından tesbit edilecek debilere müsteniden tanzim edilecek projelere göre yapılacaktır. Bu projelerin her iki tarafça tasdikinden sonra, inşaat müştereken veya ayrı ayrı taraflarca yapılabileceği gibi, her iki taraf için tamamının bir tarafça yapılması ve masrafın yarısının diğer taraftan tahsil edilmesi hakkını haiz olacaktır. Nehir mihveri çalışmaları sırasında, nehir mihveri ve sınırın değişmesinden dolayı bir taraftan diğer tarafa geçecek arazilerin eşit yüzölçümlü olması ve bu arazilerin her bir taraf için 1 000 dekarı geçmemesi şartı gerçekleştirilecektir. Bahis konusu araziler müsavi kıymeti haiz olduklarından mübadelede yalnız yüzölçümü nazarı itibara alınacaktır.

MADDE — 21.

Sulama suyu temini, miktarı ve kontrolü :

Meriç - Evros nehrinin iki sahilinde bulunan ovaların sulanması probleminin, HARZA Projesi tarafından yeteri kadar etüdedilmediği hususu tesbit edilmiştir.

Bu itibarla nehir sularının her iki tarafça, faydalı bir şekilde kullanılması için aşağıdaki hususlar uygun görülmüştür :

1. Gerek halen mevcut ve gerekse tesis edilecek hidrometrik istasyonlarda her iki tarafça debi ölçülmesine devam edilecektir.

2. Her iki tarafça sulama tesislerine mütaallik etüt ve proje çalışmalarına devam edilecektir.

3. Yukarıda zikredilen etüt ve projeler üzerinde karar alınmak için 1963 Eylülünde üst kademede bir teknik toplantı yapılacaktır.

4. Sulama için su alma tesisleri, ya iki tarafça birlikte yapılacak regülâtör şeklinde veya alâkalı tarafça bir sahilde yapılacak su prizi tesisi şeklinde olacaktır. Mamafih bu tek taraflı priz inşaatı da iki taraf arasında evvelece yapılacak bir anlaşmaya tabi olacak ve karşı sahile zarar ika etmeyecek şekilde inşa edilecektir.

5. Yukarıda bahsedilenlerin tamamlanmasına kadar, her iki taraf, şimdiye kadar tatbik ettikleri sulama şekline devam edeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Tavsiyeler

MADDE — 22.

Her iki taraf derin bir tartışma konusu yapılmıyan meseleler hakkında aşağıdaki tavsiyelerde bulunmuşlardır:

1. Her iki taraf belli tarihlerde teknik delegelerinin görüşülecek mevzuların bulunup bulunmamasına bağlı olmaksızın ve hattâ âcül bir durumun tahaddüsü halinde normal olımayan toplantılar yapılmasını tavsiye ederler.

2. Yunan delegasyonu Lozan Andlaşması Karma Komisyonunun tesbit ettiği hudut hattı boyunca ve bu protokolün tatbikinden husule gelecek düzeltmeler de göz önünde tutularak mümkün olduğu kadar hudut hâdiselerini önlemek gayesiyle birlikte nehir yatağının her hangi değişmesi halinde vukubulabilecek ihtilâfların önlenmesi için, kazık çakılmasını tavsiye etmiştir. Kazıklar su baskınlarından mütevellit tehlikelere karşı korunacak şekilde dikilecektir.

3. Türk delegasyonu, Enez bölgesindeki kara hududunun, muhtemel hudut hâdiselerini önlemek gayesiyle denize kadar temdidedilmesini tavsiye etmiştir. Zira bu mmtakada HARZA Projesinin tam tatbiki halinde nehir ağzı Enez kupürüne yer değiştirecektir.

İki taraf yukarıda zikredilen tavsiyelerin, ileriki tatbik edilmek gayesiyle müteakabilen kendi hükümetlerine sorulmasını kararlaştırmışlardır.

Nihai hükümler

MADDE — 23.

Bu protokol, alâkalı hükümetlerin tasdiki ve aralarında notalar teatisi suretiyle meriyete girecektir.

Mamafih, arazi mübadelesine veya terkine mütaallik hükümler, her bir tarafın dâhili anayasasına ve ilgili kanunlarına uygun olarak tasdiklerinden sonra meriyete girecektir.

Aşağıda imzası bulunanlar, bu hususlarda, bu protokolu hazırlıyarak imza etmişlerdir.

İşbu 19 Ocak 1963 te iki nüsha halinde ve Ankara'da tanzim edilmiştir.

Türk Heyeti:

1. Arif Onat
2. Sadettin Acar
3. Müfit Kulen
4. İhsan Baltaoğlu

Yunan Heyeti :

1. Nicolas Chorafas
2. Stavros Triantaphyllidis
3. Kimon Kyriacos
4. Constantin Koungoulos

Ek — 1.

Her iki tarafça, fuse plugların ve seddelerin bütün tülünce plân ve yüksekliklerinin kontrol şekli hakkında :

1. Mevcut trigonometrik işaretlerden hareketle bir veya birçok karma teknik ekipler aşağıdaki gibi ölçmelere tevessül edeceklerdir :

a) HARZA etüdüne göre seddelerin plân durumları,

b) HARZA etüdünde derpiş edilmiş fuse - plugların tülleri ve yerleri ve adedlerinin plân durumları,

- c) Seddelerin ve fuse-plugların boy kesitlerinin irtifa bakımından kontrolü.
2. Yukarıda zikredilmiş karma teknik ekipler 1 Haziran 1963 te teşkil edilmiş olmalı ve çalışmalara başlamalıdır. Bu tarihe kadar yukarıdaki çalışmalar için diğer tarafın bölgelerinde çalışma ve serbest dolaşma için müsaadeler karşılıklı olarak verilmiş olacaktır.
3. Yerinde yapılacak çalışmaların müddeti şimdiden üç ay olarak tesbit edilmiştir.
4. Bu karma ekipler tarafından yapılacak ölçülerin neticeleri, açık havadaki çalışmaların sonundan itibaren iki ay zarfında iki tarafın salâhiyetli idarelerine tevdi edilecektir.
5. Her hangi bir ihtilâflar halinde, bunlar başka bir karma teknik komisyonca incelenecektir. Bu komisyon âzaları iki memleketin bakanlıklarınca tesbit edilecektir. Bu komisyona düşen görev her iki ihtilâfı takdir etmek, yapıların HARZA Projesinde derpiş edildiği şekilde iyi çalışmalarını yönünden tesirini tesbit etmektir.
6. Bahsi geçen karma komisyon, müşterek bir protokol şeklinde neticelerini ve mütalâalarını iki tarafın salâhiyetli idarelerine tevdi edecektir. Ciddi ihtilâflar halinde iki tarafın ilgili bakanlıkları gereken tadilâtın yapılması için mektup teati edeceklerdir.
7. İhtilâfa sebeb olan taraf, karşı taraf bakanlığının mektubunda işaret edilmiş olan tadilâtı, Karma Teknik Komisyonun mütalâalarını nazarı dikkate alarak, kendi hesabına yapmaya mecburdur.

Ek — 2.

YAZ SEDDELERİNİN İNŞA EDİLEBİLECEĞİ YERLERİN TESBİTİ (YÜKSEKLİKLERİ VE MERİÇ - EVROS NEHRİNİN KIYILARINDAN UZAKLIKLARI) GAYESİ İLE HİDROLOJİK ETÜTLERİN HAZIRLANMASI METODU HAKKINDA

A) Hidroloji :

Gayeleri :

1. Her sene Nisan ve Kasım ayları arasındaki periyotta, müşahede edilmiş olan feyezanların büyüklük ve tekerrürünü tesbit edebilmek gayesiyle Edirne ve Pythion köprüleri ile İpsala'da ve diğer kollarda şimdiye kadar yapılmış olan bütün hidrometrik ölçüm donelerinin derlenmesi: Bu derlenmeden netice olarak bu periyod süresince müşahede edilmiş en büyük feyezan ve muhtemel tekerrürü elde edilecektir. Tabiatıyla yukarıda zikredilen noktalarda su seviyesine ait donelerin derlenmesine dikkat edilecektir. Bu rakamlar su sarfiyatına ait grafik ve teorik eğri ile beraber bulunmalıdır.

2. Meriç - Evros nehrinin havzasında Türkiye ve Yunan taraflarında yapılmış olan bilûmum yağmur rasatlarının derlenmesi ve mümkünse nehir havzasının Bulgaristan'daki kısmına ait rasatların derlenmesine gayret sarf edilmelidir.

3. Derlenmiş yağmur donelerine müstenit ve hidrometrik ölçümlerin korrelasyonu ile bahsi geçen periyod esnasında nehrin maksimum debisinin bilinen (analitik veya Amerikan) metotlarının birinin tatbikiyle tesbiti. Bu tesbit nehrin aşağıda zikredilen üç noktasında debinin tâyinine mâtuftur :

- a) Karaağaç hudut hattı üzerinde
- b) Pythion köprüsü üzerinde
- c) İpsala köprüsü üzerinde.

Eğer, lüzumlu rasatların eksikliği dolayısıyla bu metotlarla kâfi neticeler elde edilemezse, mevcut doneler muvacehesinde yukarıda zikredilen periyod içinde muhtemel sarfiyatla tekerrürünün tahminiyle iktifa edilecektir.

4. Bütün bu işlemlerden sonra yaz seddeleriyle korunmanın tatbiki için iktisadi sarfiyatın takdirine dikkat edilecektir.

5. İpsala köprüsünden başlayarak Karaağaç hududuna kadar 200 m. aralıkla alınmış topoğrafik en kesitlere müsteniden nehir alçak yatağının şimdiki durumunun takribî kapasitesi hesabedilecektir.

6. Mevcut donelerin derlenmesi ve yukarıda belirtilen neticelere varılması için, bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren beş aylık bir müddet tesbit edilmiştir.

7. Her iki taraf yekdiğerine ellerindeki bütün malûmatları vermeye mecburdurlar. Mütaakiben her iki memleketin ilgili idareleri yukarıda belirtilen noktalara uygun bir etüt hazırlıyacaktır. Bu etüt diğér tarafa tetkik edilmek üzere İngilizce tercüme olarak tevdi edilecektir.

8. Her iki tarafın varmış olacakları neticeleri müzakere etmek gayesiyle Edirne ve Dedağaç'ta toplanacak bir teknik heyet iki ay sonra kurulacaktır. Bu iki tarafın mukabil salâhiyettar idarelerine aşağıdaki noktaların arz edilmesi gayesiyledir:

- a) Yaz seddeleri projesinin istinadedeçeği sarfiyat,
- b) Nehir kenarından itibaren mesafeleri,
- c) İrtifaları ve
- d) Seddelerin kesitleri ve inşaat şekli (makta, koruma tuse - pluos).

Yaz seddelerinin inşa edileceği mevkiler:

1. Her bir taraf beş aylık bir hidrolojik etüt nihayetinde, yaz mevsimi boyunca korunmasının temin edilmesini arzu ettiği bilûmum mevkileri 1 : 50 000 mikyaslı bir harita üzerine işaret etmeye mecburdur.

2. Hidrolojik etütleri tetkik edecek heyet ayrıca bu mevkileri tartışacak, harita üzerinde belirtecek ve bu maksatla kaleme alacak protokolü, katî bir mutabakatın elde edilmesi gayesiyle mütakabil salâhiyettar idarecilere sunacaktır.

3. Karşılıklı idarelerin katî mutabakatlarını mütaakıp üç ay içinde bildirmeleri şayanı temennidir.

4. Bu mutabakata müsteniden iki taraf, yaz seddeleriyle ilgili koruma projelerinin tatbiki için, müşterek bir program tesbit edeceklerdir. Bu program iki Hükümetçe tasdik edilecektir.

